

Hevosten kesäihottuma ja hoidon käytännön ohjeistaminen

Anna Kjällman, Sipoo ja Saija Pihkanen, Tilla Oy / Julkaistu Suomen eläinlääkäripäivillä 2015

Johdanto

Kesäihottuma on hevosten yleisin allerginen ihosairaus¹⁾. Kesäihottuma on immunologinen sairaus, jossa kehossa muodostuu yliherkkyyss-reaktio lentävien ja purevien hyönteisten syljen proteiineille^{2,3)}. Oireilevia alueita ovat harja- ja häntämarto, ylä- ja alalinja, pää sekä usein myös korvat⁴⁾.

Hankaamisen kovettama häntämarto ennen ja jälkeen hoidon. Vakava sekundääritulehdus korvassa ennen ja jälkeen hoidon.

Hoitamaton allerginen tulehdusreaktio johtaa usein ihon kovettumiseen ja fibroosin muodostumiseen. Hankaamisen aiheuttamiin vammoihin voi helposti muodostua eriasteisia sekundääritulehduksia⁵⁾.

Taudin hoidossa tärkeintä on taudinaiheuttajan välttäminen (talli- ja ympäristöolosuhteet, kesäihottumaloimi, hajusuoja hyönteiskarkotteet, hyönteismyrkyt). Lisäksi suositellaan säännöllistä paikallishoitoa. Glukokortikosteroidit ovat tehokkain lääke allergisen tulehdusreaktion hoidossa. Systeemisen steroidihoidon haittavaikutuksia ovat esim. laminiitti ja immunosuppressio.^{6,7)}

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää säännöllisen ihonhoidon vaikutus oireisiin viikon aikana, hoitokokonaisuuden noudattaessa allergisen ihon hoitosuosituksia esim. koirilla ja ihmisillä^{6,7)} sekä kartoittaa kesäihottumahevosten omistajien hoitokäytäntöjä ja käsitystä sairaudesta.

Aineisto

Tutkimukseen haettiin avoimessa sosiaalisessa mediassa kesäihottumahevosten omistajia. Tutkimuksessa oli yhteensä 10 eri rotuista hevosta. Hevoset luokiteltiin ennen hoitoa lievää, keskivaikeaa ja vaikeaa kesäihottumaa sairastaviin eläinlääkärin antaman kliinisen kuvan ja sitä vastaavan arvosanan perusteella: 0–4 lievä, 5–8, keskivaikea, ja 9–10 vaikea. Hevosista 8 sairasti keskivaikeaa ja 2 vaikeaa kesäihottumaa. Tutkimukseen osallistuneita hevosia ei oltu lääkittänyt glukokortikosteroideilla tai antihistamiineilla tutkimusta edeltävän 6 kuukauden aikana.

Menetelmät

Tutkimushoitona käytettiin SOLHEDS Derma-tuotesarjan luonnontuotteita.

Derma1 Antiseptinen shampoo – Lavandula, Mentha, Cinnamomum, Thymus, Picea Abies

Derma2 Tehoseerumi – Brassica Oleifera, Lavandula, Chamomile, Daucus carota, Hordeum vulgare, Picea Abies

Derma3 voide/suihke – Antelaea azadirachta, Cymbopogon, Eucalyptus, pikiöljy

Derma5 Antimikrobinen voide – Picea Abies, Aloe Barbadensis, Lavandula, Mentha, Cymbopogon, Thymus, Linum usitatissimum, Triticum Vulgare, mineraalilikaatti

Hoidon arvioiminen tehtiin visuaaliluokittelu (visual grading)- kaavioille. Kaaviossa oli mahdollisuus jakaa oireilevat arvioitavat alueet kolmeen ryhmään. Arvosanaskaala oli 1–10, jossa 10 edusti voimakkaita oireita ja 1 normaalia oireetonta tilaa.

Arvioidut parametrit

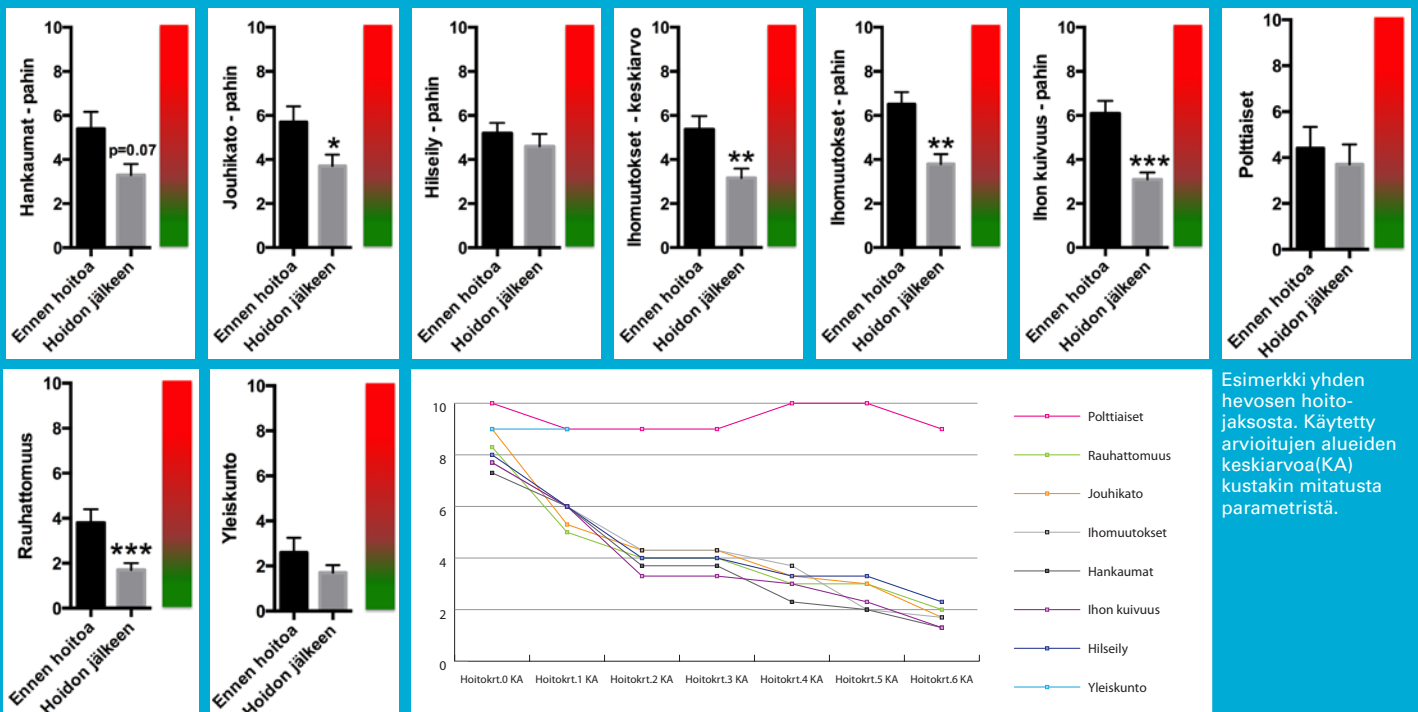
- yleiskunto
- hilseily
- ihon kuivuus
- hankaumat, haavat
- ihomuutokset (ihon väri, turvotus, punoitus, arkuus, kuumotus, kovuus, joustamattomuus)
- hankaaminen, jousikato
- rauhattomuus
- polttiaisten määrä, silmämääräinen arvio

-2-0 PVÄ	1. PVÄ	2.-6. PVÄ	7. PVÄ
Ei mitään hoitoa Loimitus sallittu	Eläinlääkärin arvio Hoidon ohjeistus Pesu D1 shampoo Voitelu D5 voide Hajusuoja D3 oireilevien alueiden viereen Kysely omistajille Loimitus sallittu	Omistaja hoitaa ja arvioi Voitelu D2 seerumilla Hajusuoja D3 oireilevien alueiden viereen Loimitus sallittu	Eläinlääkärin arvio Omistajien palaute

Tulokset

Ihon kuivuus ja ihomuutokset-parametreissa väheni oireet eniten hoitajakson aikana. Tulokset graafisesti esitettyinä taulukoissa 1–9.

Tuloksista esitettyinä eniten oireilleen alueen(pahin) tulokset, sekä ihomuutoksista myös kaikkien arvioitujen alueiden keskiarvo.

Vaikeaa kesäihottumaa sairastavilla hevosilla hilseilyn määrä joko lisääntyi hoidon aikana tai muutos ei ollut merkitsevä. Kyseisillä hevosilla oli hoidon alkaessa eniten haavaumia ja hankaumia ja siten eniten korjattavaa ihoa. Muilla hevosilla hilseilyn määrä väheni.

Omistajien ja eläinlääkärin arvioissa ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa. Omistajien huomio kiinnittyi karvoihin ja jouhiin, ja ihomuutosten arviointi oli haastellisempaa. Eläinlääkäri havaitsi jokaisessa tutkimushevosesä oireilevia alueita, joista omistaja ei ollut tietoinen. Omistajille tehdystä kyselystä kävi ilmi, että kesäihottumahevosille aiemmin annettu hoito oli ollut puutteellista. Puutteet tulivat ilmi myös ohjeistettaessa omistajia tutkimusjakson hoitoon käytännössä.

Typillisiä ongelmia hoidossa

1. Hevosta ei hoideta riittävän usein – hoidetaan noin 3–5 kertaa viikossa	2. Hoito ei kata kaikkia oireilevia alueita – hoito keskittyy karva- ja jouhikatoalueille, ei tunnisteta ihomuutoksia ilman jouhi-/karvakatota	3. Hoito ei päädy riittävän hyvin iholle	4. Ihon hygieniä puutteellista – ihon pesu harvinaista	5. Käytetyt hoitoaineet eivät sisällä anti-inflammatorisia tehoaineita
--	--	--	--	--

Mitä sairaampi hevonen sen heikommin omistaja tunnisti oireet ja kykeni arvioimaan hevosen kunnan. Omistajat toivoivat myös eläinlääkäreiltä konkreettisia hoito-ohjeita.

Pohdinta

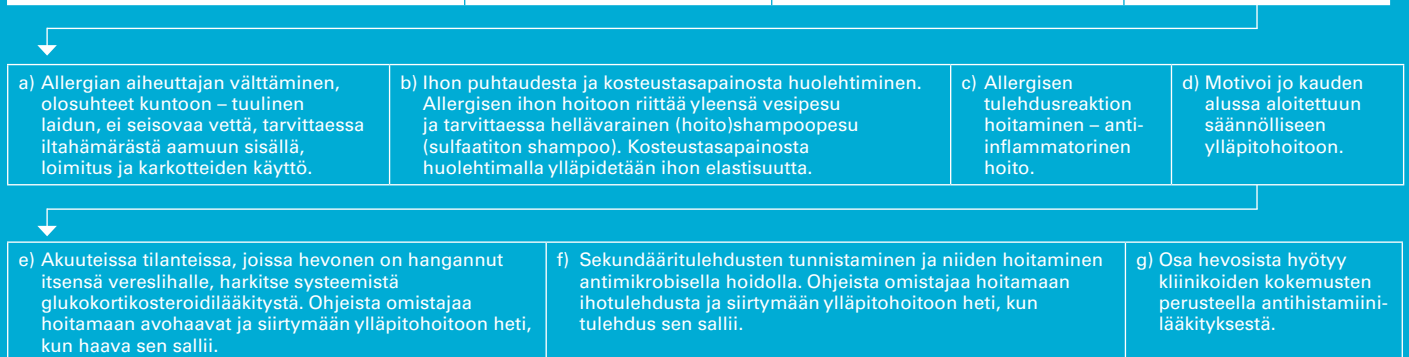
Kesäihottumahevosten oireet vähenivät merkittävästi viikon kestäneen päivittäisen hoidon aikana. Ihomuutosoireiden määrä (kuumotus, turvotus, ihon joustamattomuus ja kovettumat) laski merkittävästi, mikä kuvastaa hoidon anti-inflammatorista tehoa. Arviointikaavakkeelle kirjatut vapaat kommentit olivat positiivisempia kuin annetut arvosanat.

Tutkimus osui Etelä-Suomessa ajankohtaan, jolloin polttiaisia oli todella runsaasti. Kesäihottumahevosten loimittaminen on muodostunut jo vakiintuneeksi käytännöksi. Ihottumaloimen käyttö ei yksinään ollut riittävä hoito tutkimushevosten kohdalla. Osalle omistajista sitoutuminen päivittäiseen hoitamiseen oli vaikeaa. Omistajat haluavat uskoa loimihoidon riittävyteen ajan ja vaivan säästämiseksi.

Kesäihottuma ja sen hoito on jo pitkään ollut tiedossa ja aiheesta on lukuisia julkaisuja^{1-5, 8)}. Yhteneväisyys ihmisen ja koirien atooppiseen allergiseen ihottumaan ei kuitenkaan näy käytännössä hevosten kesäihottuman hoidossa. Otoksen pienuudesta ja lyhyestä hoitoajasta huolimatta positiivinen tulos oli merkittävä. Hoitosarjan vaikuttavilla aineilla on luonnonlääketieteessä osoitettu anti-inflammatorinen ja antimikrobinen teho^{9,10,11)}. Luonnonöljyistä iholle saatava paikallinen rasvahappolisä ja ihon kosteustasapainosta huolehtiminen ovat linjassa allergisen ihon hoitosuosituksen kanssa^{6,7)}. Eteeristen öljyjen lisäetuna on niiden hyönteisiä karkottava haju. Omistajien asianmukainen käytännön ohjeistus on tärkeä osa hoitoa. Kesäihottuman tunnistaminen on vuosien saatossa parantunut, mutta sen hoito-ohjeistus ei ole pysynyt julkaistun tieteellisen tiedon mukana. Tauti on tyyppillinen krooninen sairaus, jossa omistaja helposti turtuu hevosen oireisiin. Eläinlääkäreillä on usein käsitys, että kesäihottumahevosen omistajat osaavat hoitaa allergista ihosairautta. Tutkimuksen pohjalta laadittiin ohjeistus kesäihottumahevosen tutkimista ja omistajan ohjeistamista varten.

Käytännön hoidon ohjeistaminen

1. Varmista diagnoosi käymällä omistajan kanssa oireet läpi. Tarkista, että hevosen oireet johtuvat yksiselitteisesti lentävistä ja purevista hyönteisistä. Poissulje muut syyt esim. loistartunta, aurinkoihottuma. Selvitä myös hevosen elinolosuhteet ja voiko niihin vaikuttaa.	2. Käy hevonen lävitse ihoa palpoiden. Auta omistajaa tunnistamaan ihomuutokset ja sairastunut iho. Tarkista etenkin korvat, kainalot, jalat ja koko häntäjuuri.	3. Käy omistajan antama hoito läpi ja puutu epäkohtiin. Liian voimakkaat kotikokkaukset polttavat ihon, öljyt ja tahmeat aineet tukkivat liikaa keräämällä ihon ja lisäävät infektoriskiä.	4. Ohjeista omistajaa hoitamaan allergista ihoa.
---	--	--	--

Kesäihottumahevosten oireiden lievittämiseksi ja elämänlaadun parantamiseksi olisi hoitokäytäntöjä muutettava vastaamaan allergisen ihon yleisesti hyväksytyjä hoitokäytäntöjä. Kesäihottumahevosen hyvä hoito on hoitokokonaisuus, jossa pyritään kokonaisvaltaisesti huolehtimaan ihon kunnosta kauden aikana.

Viitekirjallisuus

- 1) Pilsworth, R.C., Knottenbelt, D.C., 2004, Equine insect hypersensitivity. Equine Vet. Educ. 16, 324-325
- 2) Braverman, Y., Ungar-Waron, H., Frith, K., Adler, H., Danieli, Y., Baker, K.P., Quinn, P.J., 1983. Epidemiological and immunological studies of sweet itch in horses in Israel. Vet. Rec. 112, 521-524.
- 3) Hellberg, W., Mellor, P.S., Torsteinsdóttir, S., Marti, E., 2009. Insect bite hypersensitivity in the horse: comparison of IgE-binding proteins in salivary gland extracts from Simulium vittatum and Culicoides nubeculosus. Vet. Immunol. Immunopathol. 132, 62-67.
- 4) Townley, P., Baker, K.P., Quinn, P.J., 1984. Preferential landing and engorging sites of Culicoides species landing on a horse in Ireland. Equine Vet. J. 16, 117-120.
- 5) Riek, R.F., 1953. Studies on allergic dermatitis (Queensland Itch) of the horse I Description, distribution, symptoms and pathology. Aust. Vet. J. 29, 177-184.
- 6) Claude Favrot, Hilary A. Jackson, Ralf S. Mueller, Tim Nuttall, Pascal Prélaud, and for the International Committee on Allergic Diseases of Animals., 2015. Treatment of canine atopic dermatitis: 2015 updated guidelines from the International Committee on Allergic Diseases of Animals (ICADA). BMC Vet Res. Aug 11;11:196.
- 7) Leung, D.Y., Boguniewicz, M., Howell, M.D., Nomura, I., Hamid, Q.A., 2004. New insights into atopic dermatitis. J. Clin. Invest. 113, 651-657
- 8) Henry, A., Bory, L., 1937. Dermatoses estivales recidivantes du cheval. Pathologie et thérapeutique. RecMed Vet. 113, 65-78.
- 9) Levin, C., Maibach, H.I., 2002. Exploration of "alternative" and "natural" drugs in dermatology. Arch Dermatol. 2002 Feb;138(2):207-11.
- 10) Juliane Reuter; Irmgard Merfort; Christoph M. Schempp. 2010. Botanicals in Dermatology: An Evidence-based Review. Am J Clin Dermatol. 11(4):247-267.
- 11) Sipponen A, Jokinen JJ, Sipponen P, Papp A, Sarna S, Lohi J. 2008. Beneficial effect of resin salve in treatment of severe pressure ulcers: a prospective, randomized and controlled multicentre trial. Br J Dermatology. 158:1055-1062

